

Поверилац који је по упуту стечајног судије покренуо парницу ради утврђивања да није основано потраживање другог стечајног повериоца које је признато од стране стечајног управника, у том парничном поступку може истицати приговор застарелости. Основаност приговора застарелости цени се у сваком конкретном случају, а применом одредби Закона о облигационим односима којим се регулише застарелост потраживања.

Образложење

Поступак утврђивања потраживања поверилаца регулисан је Главом VII Закона о стечају који носи назив: „Утврђивање потраживања“. Поступак пријављивања потраживања прописан је одредбом члана 111. Закона о стечају, а поступак утврђивања потраживања регулисан је одредбом члана 113, 114, 116, 117. и 118. Закона о стечају, с тим што одредба члана 115. Закона о стечају регулише поступак утврђивања потраживања повериоца оспореног потраживања у поступку медијације, а одредба члана 117а. поступак преноса потраживања.

По истеку рока за пријављивање потраживања стечајни судија доставља пријаве потраживања стечајном управнику¹. Након што прими пријаве потраживања стечајни управник утврђује основаност, обим и исплатни ред сваког потраживања, о чему сачињава листу признатих и оспорених потраживања². Из наведене одредбе следи да је стечајни управник дужан да се изјасни о сваком пријављеном потраживању тако што ће се пре свега изјаснити да ли је потраживање основано, или пак потраживање није основано. Стечајни управник без обзира да ли се изјашњава о потраживању као основаном или неоснованом дужан је да се изјасни и о висини потраживања, као и о исплатном реду сваког потраживања појединачно. То подразумева да у случају када потраживање утврђује као основано, стечајни управник мора да се изјасни о висини потраживања, као и о исплатном реду у који се потраживање сврстава. Међутим, идентична обавеза постоји и у случају када се стечајни управник о потраживању изјашњава као неоснованом, односно када га оспорава. Наиме, и у тој ситуацији стечајни управник мора да се изјасни у ком обиму оспорава потраживање, као и у ком исплатном реду. Стечајни управник на основу свог изјашњења о основаности, обиму и исплатном реду сваког потраживања сачињава листу признатих и оспорених потраживања. Листа признатих и оспорених потраживања је акт стечајног управника, односно радња стечајног управника која представља основ за даље поступање поверилаца и стечајног судије у поступку утврђивања потраживања. То недвосмислено произилази из одредбе члана 113. став 5. Закона о стечају којом је прописано да је стечајни управник дужан да изврши личну доставу обавештења оним повериоцима чија су потраживања оспорена, најкасније 15 дана пре одржавања испитног рочишта, при чему ова одредба предвиђа и обавезу стечајног управника да на захтев повериоца чије је потраживање

¹ Члан 113. став 1. Закона о стечају

² Члан 113. став 2. Закона о стечају

оспорено, заједно са повериоцем поново прегледа пријаву потраживања са додатним доказима и да после тога коначно одлучи да ли ће признати или оспорити потраживање. Уколико стечајни управник после поновног прегледа пријаве промени своју одлуку, дужан је да исправи листу признатих и оспорених потраживања. То у сваком конкретном случају значи да ће потраживање о коме се првобитно изјаснио као потраживање које оспорава, у листи потраживања из члана 113. став 2. Закона о стечају унети исправку тако што ће то потраживање сада евидентирати као утврђено.

Пријављена потраживања испитују се на рочишту за испитивање потраживања – испитном рочишту³. Основ за одлучивање о пријављеним потраживањима је листа признатих и оспорених потраживања из члана 113. став 2. Закона о стечају, коју је сачинио стечајни управник. Међутим, и повериоци могу оспоравати пријављена потраживања других поверилаца све до закључења испитног рочишта на коме се испитују њихове пријаве потраживања⁴. То значи да потраживање о коме се стечајни управник у листи признатих и оспорених потраживања изјаснио као о неоспореном потраживању, може бити оспорено од стране другог повериоца пријављеног потраживања. Поверилац који је оспорио потраживање другог повериоца признато од стране стечајног управника упућује се на парницу у складу са чланом 117. став 1. Закона о стечају⁵. Уколико поверилац који је оспорио потраживање другог повериоца не покрене парницу у року који је предвиђен Законом о стечају, оспорено потраживање сматра се признатим⁶.

Коначна листа о свим пријавама потраживањима сачињава се на испитном рочишту⁷, а коначну листу усваја стечајни судија на основу листе потраживања коју је сачинио стечајни управник из члана 113. став 2. Закона о стечају и на основу измена унетих на рочишту⁸. Међутим, према одредби члана 116. став 2. Закона о стечају коначна листа садржи податке о свим пријављеним потраживањима, о томе ко их је оспорио и у ком износу су утврђена, односно оспорена, као и потраживања о којима ће бити донет закључак о листи утврђених и оспорених потраживања. То значи да потраживање које је стечајни управник у листи признатих и оспорених потраживања из члана 113. став 2. Закона о стечају евидентирао као признато, односно неоспорено потраживање може, а на основу измена унетих на испитном рочишту и оспоравања од стране других поверилаца, бити оспорено, тако да се у коначној листи из члана 114. став 1. Закона о стечају могу појавити потраживања која су оспорена, а која према изјашњењу стечајног управника из листе потраживања из члана 113. став 2. Закона о стечају су евидентирана као призната. Из наведеног јасно произилази да изјашњење стечајног управника из листе признатих и оспорених потраживања из члана 113. став 2. Закона о стечају нема правно дејство признања дуга из члана 387. Закона о

³ Члан 72. став 1. Закона о стечају

⁴ Члан 114. став 4. Закона о стечају

⁵ Члан 117. став 3. Закона о стечају

⁶ Члан 117. став 3. Закона о стечају

⁷ Члан 114. став 1. Закона о стечају

⁸ Члан 116. став 2. Закона о стечају

облигационим односима. У прилог наведеног је и одредба члана 116. став 1. Закона о стечају, којом је прописано да се потраживање сматра утврђеним ако није оспорено од стране стечајног управника или од стране повериоца до закључења испитног рочишта. Из ове одредбе произилази да се потраживање може сматрати утврђеним само уколико су испуњена кумулативно два услова:

1. да потраживање није оспорено од стране стечајног управника и
2. да потраживање није оспорено од стране поверилаца.

Уколико је пријављено потраживање оспорено од стране стечајног управника, било у листи потраживања из члана 113. став 2. Закона о стечају или кроз измене на испитном рочишту, исто ће у коначној листи бити евидентирано као оспорено потраживање. Уколико је то потраживање признато од стране стечајног управника, а оспорено од стране поверилаца, у коначној листи то потраживање ће такође бити евидентирано као оспорено. То значи да је признање пријављеног потраживања од стране стечајног управника у стечајном поступку условљено неоспоравањем потраживања од стране других поверилаца. Тек када потраживање призна стечајни управник и не оспори га нико од поверилаца на испитном рочишту, потраживање се сматра признатим. Признање потраживања од стране стечајног управника уз неоспоравање потраживања од стране других поверилаца пријављених потраживања, на испитном рочишту има правно дејство признања дуга из члана 387. Закона о облигационим односима.

Поверилац који је оспорио потраживање другог повериоца признато од стране стечајног управника, упућује се на парницу у складу са ставом 1. члана 117. Закона о стечају⁹. Према одредби члана 117. став 1. Закона о стечају поверилац чије је потраживање оспорено упућује се на парницу ради утврђивања оспореног потраживања. Имајући у виду садржину одредбе члана 117. став 3. Закона о стечају, где поверилац који је оспорио потраживање другог повериоца признато од стране стечајног управника покреће парницу у складу са ставом 1. члана 117, језичким тумачењем произилази да поверилац који је оспорио потраживање другог повериоца признато од стране стечајног управника покреће парницу ради утврђивања оспореног потраживања, што није тачно. Наиме, поверилац који је оспорио потраживање другог повериоца признато од стране стечајног управника и који је упућен на парницу у складу са ставом 1. члана 117. Закона о стечају треба да покрене парницу у којој ће тражити да се утврди да није основано потраживање које је признао стечајни управник. У тој парници тужилац – поверилац који је упућен да покрене парницу због оспоравања потраживања другог повериоца признатог од стране стечајног управника, може истицати све материјалноправне приговоре који утичу на основаност потраживања другог повериоца, па и приговор застарелости.

Закон о стечају је *lex specialis* у односу на остале законе, па и у односу на Закон о облигационим односима. Сама чињеница да је Закон о стечају дао могућност и повериоцима стечајног дужника да учествују у испитивању потраживања других поверилаца, као и да могу оспоравати потраживања других поверилаца, које је признао стечајни управник, води ка закључку да поверилац

⁹ Члан 117. став 3. Закона о стечају

који оспорава потраживање другог повериоца које је признао стечајни управник, то може чинити из свих разлога из којих би то потраживање могао оспоравати и сам стечајни дужник односно стечајни управник. То значи да поверилац који оспорава потраживање другог повериоца признато од стране стечајног управника није ограничен у поступку који је покренуо по упуту стечајног судије, да истиче све материјалноправне приговоре, а који се односе на потраживање које је предмет спора, па ни приговор застарелости потраживања. Стога како Закон о облигационим односима даје могућност дужнику да се од захтева за исплату одређеног потраживања повериоца одбрани истицањем материјалноправног приговора застарелости, то Закон о стечају као посебан закон, који није ограничио права повериоцима који оспоравају потраживања других поверилаца, омогућава и повериоцима стечајног дужника у циљу заштите њихових интереса, да истичу у односу на друге повериоце чија је потраживања признао стечајни управник, приговор застарелости.

Неспорно је да даном отварања стечајног поступка престају заступничка и управљачка права директора, заступника и пуномоћника, као и органа управљања и надзорних органа стечајног дужника и да та права прелазе на стечајног управника¹⁰. Међутим, одредбом члана 19. став 1. Закона о стечају је прописано да стечајни управник води послове и заступа стечајног дужника, осим ако је овим законом другачије одређено. Делокруг послова стечајног управника дефинисан је чланом 27. Закона о стечају¹¹. Одредбом члана 27. став 1. тачка 17. је прописано

¹⁰ Члан 74. став 1. Закона о стечају

¹¹ Члан 27. став 1. тачка 1-20. Закона о стечају:

Стечајни управник је нарочито дужан да:

1) предузме све неопходне мере за заштиту имовине стечајног дужника, укључујући и спречавање преноса имовине, њено печатење или одузимање уколико је то неопходно, као и радње побијања, ако би се побијањем увећала стечајна маса;

2) у року од 30 дана од дана именовања састави план тока стечајног поступка са предрачуном трошкова и временским планом;

3) започне пописивање имовине стечајног дужника у року од десет дана од дана именовања и оконча њено пописивање у року од 30 дана од дана именовања;

4) састави извештај о економско-финансијском положају стечајног дужника и да га достави стечајном судији, одбору поверилаца и овлашћеној организацији; 4а) састави пореске билансе са стањем на дан отварања и дан окончања стечајног поступка, у складу са пореским прописима и да те билансе, са пореском пријавом, достави надлежном пореском органу у роковима предвиђеним пореским прописима;

5) без одлагања писменим путем обавести о отварању стечајног поступка све повериоце који су му у том тренутку познати уз навођење свих података из решења о отварању стечајног поступка, као и других података од значаја за повериоце;

6) без одлагања писменим путем обавести о отварању стечајног поступка све судове пред којима се воде извршни поступци;

7) уз сагласност стечајног судије, на терет стечајне масе, осигура имовину стечајног дужника, у целини или делимично, ако је то потребно ради њене заштите;

8) подноси стечајном судији и одбору поверилаца редован тромесечни извештај о току стечајног поступка и о стању стечајне масе;

9) подноси стечајном судији план трошкова стечајног поступка и обавеза стечајне масе за наредни месец;

10) се стара о завршетку започетих, а незавршених послова стечајног дужника, у циљу остваривања највеће могуће вредности стечајног дужника, односно његове имовине;

11) даје мишљење о предлогу плана реорганизације када он није подносилац;

12) утврди основаност, обим и приоритет пријављених потраживања према стечајном дужнику, као и свих обезбеђења потраживања;

да стечајни управник заступа стечајног дужника, односно стечајну масу у покретању и вођењу судских, управних и других поступака, док је ставом 4. наведене одредбе прописано да стечајни управник обавља своје послове самостално и с пажњом доброг стручњака, у складу са овим законом, Националним стандардима за управљање стечајном масом и кодексом етике. Управо овом одредбом је Закон о стечају овлашћења стечајног управника као законског заступника стечајног дужника ограничио у односу на овлашћења која законски заступник привредног друштва које није у стечају, има. Та ограничења се превасходно односе било на претходну сагласност стечајног судије ради предузимања одређених радњи, или пак сагласност одбора поверилаца за предузимање радњи које се тичу стечајне масе. Следом реченог и признање пријављеног потраживања од стране стечајног управника, условљено је неоспоревањем потраживања од стране других поверилаца. Стога, признање потраживања од стране стечајног управника и нема дејство признања дуга према Закону о облигационим односима. Наведено ограничење је успостављено управо у циљу заштите интереса стечајних поверилаца, јер висина утврђених потраживања у односу на расположиву стечајну масу, директно утиче на проценат намирења поверилаца. Стога, повериоци имају интерес да оспоравају потраживања других поверилаца која је признао стечајни управник. Стога, признање потраживања од стране стечајног управника нема исто правно дејство као и признање дуга од стране законског заступника привредног друштва које није у стечају, што је чланом 116. став 1. Закона о стечају недвосмислено прописано, а што је у складу и са циљем стечајног поступка и са начелом заштите стечајних поверилаца¹².

Приговор застарелости је материјалноправни приговор. Застарелост није разлог за престанак облигације, већ се наступањем застарелости губи само захтев за принудно испуњење тражбине. Суд на застарелост не пази по службеној дужности, већ само ако се дужник на њу позове¹³.

Обавеза престаје када се испуни¹⁴, пребијањем (компензацијом)¹⁵, отпуштањем дуга¹⁶, преновом (новацијом)¹⁷, сједињењем (конфузијом)¹⁸,

13) уновчи ствари и права стечајног дужника, у складу са овим законом;

14) састави нацрт решења за главну деобу стечајне масе и нацрт завршног рачуна;

15) изврши исплату повериоцима на основу решења о главној деоби, у делу у којем је решење постало правоснажно, у складу са овим законом;

16) достави завршни рачун;

17) заступа стечајног дужника, односно стечајну масу у покретању и вођењу судских, управних и других поступака;

18) поднесе предлог, захтев или други одговарајући акт надлежном органу стране државе као заступник стечајног дужника, којим између осталог захтева пленидбу, одузимање, заштиту или повраћај имовине стечајног дужника која се налази у иностранству или је под контролом тог органа или трећег лица које се налази под његовом јурисдикцијом, као и да сарађује са органима стране државе или страним представницима у складу са одредбама овог закона којима се регулише стечај са елементом иностраности;

19) обавести одговарајуће регистре о отварању стечајног поступка, у складу са законом;

20) обавља и друге послове који су предвиђени овим законом или су од интереса за успешно спровођење стечајног поступка.

¹² Члан 2. и члан 3. Закона о стечају

¹³ Члан 360. Закона о облигационим односима

¹⁴ Члан 295. Закона о облигационим односима

немогућношћу испуњења¹⁹, протеком времена, отказом²⁰ и смрћу²¹. Приговори који се односе на престанак обавезе су такође материјалноправни приговори. Истицањем ових приговора тврди се да је облигација престала, за разлику од приговора застарелости, којим се за случај да је основан губи захтев за принудно испуњење обавезе, а стечајни поступак је поступак колективног намирења поверилаца.

Закон о стечају не дефинише које материјалноправне приговоре може истицати стечајни управник приликом оспоравања потраживања, нити које материјалноправне приговоре може истицати поверилац који оспорава потраживање другог повериоца које је признато од стечајног управника. Сама та чињеница указује да се у поступку оспоравања потраживања било од стране стечајног управника, било од стране повериоца који оспорава потраживање признато од стечајног управника могу истицати сви материјалноправни приговори који утичу на основаност потраживања повериоца оспореног потраживања.

(Правно схватање усвојено на седници Одељења за привредне спорове 24.5.2016. године, Билтен судске праксе привредних судова бр. 4/2016 и бр. 2/2019)

¹⁵ Члан 336. Закона о облигационим односима

¹⁶ Члан 344. Закона о облигационим односима

¹⁷ Члан 348. Закона о облигационим односима

¹⁸ Члан 353. Закона о облигационим односима

¹⁹ Члан 354. Закона о облигационим односима

²⁰ Члан 357. и 358. Закона о облигационим односима

²¹ Члан 359. Закона о облигационим односима